

Avdelningen för behörighet och statsbidrag
Eszter Lukacs
eszter.lukacs@socialstyrelsen.se

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över Betänkandet Belastningsregisterkontroll och avskiljande av studenter (SOU 2021:83)

Ert diarienummer U2021/04368

Sammanfattningsvis är Socialstyrelsen positiv till utredningens förslag om att införa belastningsregisterkontroll vid antagning till vissa högskoleutbildningar som leder till yrken inom hälso- och sjukvården samt att avskilja studenter som döms för ett brott som hade inneburit nekad antagning. Socialstyrelsen instämmer med utredningen att den nuvarande ordningen där en student kan antas till en högskoleutbildning och fullgöra utbildningen trots att hen på grund av uppgifter i belastningsregistret inte kommer kunna erhålla yrkeslegitimation inte är tillfredsställande. Socialstyrelsen har däremot följande synpunkter på förslaget.

Utbildningar som omfattas av förslaget

Utredningen föreslår att kontrollen ska omfatta hälso- och sjukvårdsutbildningar som leder till fysioterapeutexamen, läkarexamen, psykologexamen, röntgensjuksköterskeexamen eller sjuksköterskeexamen samt utbildningar som leder till yrkeslegitimation som fysioterapeut, läkare, psykolog, röntgensjuksköterska, sjuksköterska eller barnmorska.

Det finns idag 22 reglerade hälso- och sjukvårdsyrken. Legitimationens huvudfunktion är bl.a. att vara en garanti för sådana egenskaper hos yrkesutövaren att denne förtjänar allmänhetens förtroende. Det innebär bl.a. att legitimation inte kan meddelas om den sökande har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att påverka förtroendet för honom eller henne i enlighet med 4 kap. 1 § och 8 kap. 3-4 § patientsäkerhetslagen (2010:659) (PSL). Vid prövningen av om legitimation ska utfärdas gör Socialstyrelsen inte någon skillnad mellan de 22 olika yrkeskategorierna när det gäller att bedöma i vilken utsträckning ett allvarligt brott är ägnat att påverka förtroendet för en sökande. Socialstyrelsen anser att detta synsätt har stöd i PSL och har dessutom stöd i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnds (HSAN) och domstolarnas praxis. Socialstyrelsen anser därför att det inte är motiverat att göra skillnad mellan de 22 reglerade hälso- och sjukvårdsyrken på det sättet som utredningen föreslår. För att tillräckliga skäl ska föreligga för en kontroll inför antagning till en viss utbildning måste den enligt

utredningens bedömning motiveras av att det finns en tillräckligt stark anknytning mellan den aktuella utbildningen och viss senare yrkesutövning. Dessutom krävs att skyddsintressena under den kommande yrkesutövningen väger så tungt att det ansetts befogat med belastningsregisterkontroll som ett villkor för yrkeslegitimation eller anställning. Socialstyrelsen anser att det finns flera yrken där det finns en sådan stark anknytning mellan utbildningen och senare yrkesutövning. Förslaget är vidare motiverat med att yrkesutövarna inom dessa yrken i stor utsträckning kan förväntas ha kontakt med patienter i utsatta situationer och patienterna i särskilt hög grad måste lita till den enskilda yrkesutövarens omdöme. Sådana utsatta situationer kan föreligga om patienterna är särskilt sårbara, eller om det är fråga om undersökningar eller behandlingar då yrkesutövaren är ensam med patienten. Enligt Socialstyrelsen finns det flera yrkeskategorier där sådana situationer kan förekomma, exempelvis psykoterapeuter, hälso- och sjukvårdskuratorer, naprapater och kiropraktorer. Socialstyrelsen är medvetna om att vissa yrken saknar statlig högskoleutbildning och därför inte omfattas av utredningen, men yrkena är ändå relevanta att nämna eftersom patienter är särskilt utsatta vid behandling inom dessa yrken.

Brott som omfattas av förslaget

Utredningen gör bedömningen att de brott som kontrollen bör omfatta är mord, dråp, grov och synnerligen grov misshandel, människorov, samtliga sexualbrott i 6 kap. brottsbalken, grovt rån och barnpornografibrott, om brotten lett till någon annan påföljd än böter. Utredningen föreslår att förekomst i belastningsregistret gällande dessa brott ska innebära ett absolut hinder mot antagning.

Utredningen framhåller även att det aktuella förslaget skiljer sig från den kontroll som görs innan Socialstyrelsen meddelar yrkeslegitimation. Då utgör belastningsregisterutdraget en del av ett mer omfattande underlag och det finns utrymme för/Socialstyrelsen gör en individuell bedömning av om sökanden har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att påverka förtroendet för honom eller henne och, i så fall, om det ändå finns särskilda skäl för att meddela legitimation. Användningen av särskilda skäl får däremot beträffande de grävsta brotten förutsättas ske med restriktivitet. Socialstyrelsen kan därför konstatera att det finns vissa brott där allmänhetens förtroende aldrig kan återvinnas så att brottet ändå utgör ett absolut hinder mot att erhålla legitimation. Samtidigt kan man inte utesluta att en sökande som har begått ett sådant brott som utredningens förslag omfattar skulle ändå kunna erhålla legitimation om det finns särskilda skäl, till exempel om det har passerat avsevärd tid från det att brottet begicks till dess att frågan om legitimation prövas eller om en brottslig gärning hade sin grund i personliga förhållanden, som exempelvis sjukdom, missbruk, eller sociala missförhållanden, och dessa omständigheter inte längre kvarstår vid prövningen av legitimationen (förarbetena till PSL, prop. 2009/10:210, s. 233).

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Zara Warglo. I den slutliga handläggningen har enhetscheferna Anna Vieru och Åsa Wennberg deltagit. Juristen Eszter Lukacs har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

2022-02-04 Dnr 3.1-37612/2021

3(3)

SOCIALSTYRELSEN

Zara Warglo

Eszter Lukacs